

Sändlista
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L4@regeringskansliet.se

Ert tjänsteställe, handläggare
Robert Tischner

Ert datum
2025-01-14

Er beteckning
Ju2024/02620

Vårt tjänsteställe, handläggare
CTSS/Analysstöd, Love de Besche

Försvvarshögskolans yttrande över betänkandet *Säkerhetsprövningar – nya regler (SOU 2024:88)*

Försvvarshögskolan (FHS) välkomnar ambitionerna att stärka regleringen på personal-säkerhetsområdet, öka rättssäkerheten och förutsebarheten samt ge verksamhets-utövare tydligare förutsättningar för sitt säkerhetsskyddsarbete. FHS ser positivt på flera av de föreslagna förändringarna, men vill samtidigt lyfta fram ett antal punkter som myndigheten anser kräver ytterligare utredning. FHS motsätter sig, utifrån före-varande analys, att säkerhetsprövningsbeslut ska gå att överklaga. Vidare motsätter sig FHS att definitionen av grundutredning utformas med bör-krav i stället för ska-krav. Slutligen motsätter sig FHS att den föreslagna överläggningsskyldigheten kopplad till beslut om avstängning införs.

Ökad tydlighet och förutsebarhet

FHS instämmer i att det finns ett behov av ökad tydlighet och förutsebarhet i processen för säkerhetsprövningar. En tydligare lagstiftning är avgörande för att säkerställa en rättssäker och effektiv tillämpning, vilket är av betydelse för skyddet för Sveriges säkerhet, verksamhetsutövare och enskilda.

Definitionen av grundutredning (avsnitt 7.5)

FHS instämmer i förslaget om att lagreglera definitionen av begreppet grundutredning och dess innehåll. FHS motsätter sig dock att omfattningen av personliga förhållanden i grundutredningen anges som bör-krav. FHS bedömer att förslaget avviker från den systematik som i övrigt valts i säkerhetsskyddslagen (2018:585) och säkerhetsskydds-förordningen (2018:955), och som endast innehåller ska-krav. Vidare medför bör-krav att de otydligheter som idag finns i säkerhetsprövningsprocessen och som är hänförliga

till grundutredningens utformning kommer att kvarstå. För att uppnå den avsedda effekten med ökad enhetlighet och rättssäkerhet anser FHS att kraven ska formuleras som ska-krav. En sådan lösning ger även möjlighet att införa bör-krav avseende aspekter som inte nödvändigtvis måste ingå i varje grundutredning men som bör övervägas i varje enskilt fall av verksamhetsutövaren.

Behörighet att medverka i säkerhetskänslig verksamhet (avsnitt 7.7)

FHS instämmer i utredningens förslag att flytta behörighetskravet, som idag följer av 2 kap. 2 § säkerhetsskyddsförordningen, till säkerhetsskyddslagen. Att överföra denna reglering till lag bidrar till ökad rättssäkerhet och förutsebarhet. Säkerhetsskyddslagen omfattar emellertid såväl offentliga som privata verksamhetsutövare varför behörighetskravet även omfattar de som inte är statligt anställda. Härvid bör beaktas att en mycket stor del av säkerhetskänslig verksamhet bedrivs i privat sektor.

Avstängning av statligt anställda (kapitel 9)

FHS instämmer i utredningens förslag om att kunna stänga av en statligt anställd som inte blir godkänd vid en grundläggande eller uppföljande säkerhetsprövning. FHS vill framhålla att en sådan reglering kan öka rättssäkerheten och förutsebarheten. Vidare ger det arbetsgivaren rimlig tid för att genomföra en omplaceringsutredning, erbjuda annat arbete och/eller vidta andra arbetsrättsliga åtgärder, samtidigt som verksamheten kan fortsätta bedrivas på ett säkert sätt där skyddet för Sveriges säkerhet kan upprätthållas. Det är dock viktigt att reglerna utformas på ett sätt som säkerställer att avstängning endast sker i de fall där det är proportionerligt och nödvändigt.

FHS instämmer även i att reglerna om förhandlingsskyldighet enligt lagen (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet inte ska tillämpas på ett avstängningsbeslut. FHS har inget att erinra mot förslaget att en rätt till underrättelse införs, men motsätter sig dock att den föreslagna överläggningsskyldigheten i 43 § LOA införs (s. 236 f.). Det är oklart om syftet med en sådan överläggning kan uppnås i varje enskilt fall utan att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter behöver delges. FHS bedömer att en sådan överläggningsskyldighet måste kringgärdas med skyddsåtgärder på liknande sätt som behövs i fråga om överprövning av säkerhetsprövningsbeslut (se nedan).

Säkerhetsprövningsbeslut och överprövning av dem (kapitel 10 och 11)

FHS vill inledningsvis poängtera att utredningen haft en svår och komplex uppgift i att lämna förslag som ska balansera individers mänskliga fri- och rättigheter mot skyddet av Sveriges säkerhet. Denna komplexitet gör sig enligt FHS särskilt tydlig i fråga om överprövning av säkerhetsprövningsbeslut. Å ena sidan framstår den enskildes intresse av att kunna få ett negativt säkerhetsprövningsbeslut överprövat som starkt. Å andra sidan måste tillgången till uppgifter, både för parten och överprövningsinstansen, kunna säkras så att prövningen inte riskerar att leda till att skyddsvärden exponeras, och därmed medför fara för Sveriges säkerhet.

FHS instämmer i utredningens uppfattning att ett negativt beslut i ett ärende som rör säkerhetsprövning ska vara skriftligt och som huvudregel motiveras, oaktat om beslutet ska gå att överklaga eller inte. Genom den skriftliga sammanställningen och samlade lämplighetsbedömningen skapas ytterligare spårbarhet i fråga om de överväganden som lett till utgången i ärendet, vilket bland annat är av betydelse för verksamhetsutövarens systematiska säkerhetsskyddsarbete.

FHS är principiellt positiv till en överprövningsmöjlighet av ett negativt säkerhetsprövningsbeslut, men detta under förutsättning att skyddet för Sveriges säkerhet kan garanteras. En sådan överprövningsmöjlighet ställer därför mycket höga krav på hur det processuella förfarandet utformas. Om överklagbarhet införs, men där insynen för parten eller överprövningsinstansen blir starkt inskränkt, framstår överprövningsmöjligheten som illusorisk och utan någon reell rättssäkerhetsfunktion. Om å andra sidan överklagbarhet införs utan att skyddsåtgärder har införts riskerar Sveriges säkerhet att äventyras. FHS anser att utredningen inte har löst denna svåra balansgång. FHS är förstående till utredningens överväganden, men anser att analysen inte är tillräcklig för att slutsatsen att överklagbarhet ska införas. FHS anser att det därför inte går att ta ställning till förslagen i denna del. Frågan huruvida överklagande kan införas utan att det medför fara för Sveriges säkerhet behöver därför utredas vidare. Som följd kan FHS inte heller ta ställning till den föreslagna instansordningen. FHS ansluter i denna del till den argumentation som framförts i Försvarsmaktens särskilda yttrande (s. 382 ff.).

Särskilt om det svenska systemet för säkerhetsprövning kontra Natos system

Det svenska systemet för säkerhetsprövning har historiskt sett haft vissa skillnader jämfört med det system som tillämpas inom Nato (avsnitt 6.5.4). FHS anser att det finns skäl för regeringen att överväga om den nuvarande modellen i Sverige – där båda systemen tillämpas parallellt – bör behållas. FHS föreslår därför att regeringen tillsätter en utredning för att undersöka hur en eventuell anpassning kan genomföras på ett sätt som är förenligt med svenska intressen och förvaltningsmodellen.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av Försvarshögskolans rektor Robert Egnell, efter slutföredragning av Love de Besche.

Robert Egnell
Rektor

Love de Besche
Senior analytiker

Handlingen undertecknas elektroniskt.

Sändlista externt:

Justitiedepartementet

Sändlista internt:

Centrum för totalförsvar och samhällets säkerhet
Försvarshögskolans studentkårer
Institutionen för försvarssystem
Institutionen för krigsvetenskap
Institutionen för ledarskap och ledning
Institutionen för militärhistoria
Institutionen för operativ juridik och folkrätt
Institutionen för statsvetenskap
Programledning Högre officersprogrammet
Programledning Officersprogrammet
Verksamhetsstödet